

POSTANOWIENIE

26 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 26 lutego 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A.D. i P.D.

przeciwko Bank S.A. w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 17 lutego 2023 r., I ACa 260/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od Bank S.A. w W. na rzecz A.D. i P.D. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia pozwanej do dnia zapłaty.

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 lutego 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie z powództwa A.D. i P.D. przeciwko Bank Polska S.A. w W. o zapłatę, na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku z 17 stycznia 2022 r., I C 361/17, zmienił zaskarżony wyrok: a) w punktach I i III jedynie w ten sposób, że wskazane w nich kwoty zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie a nie solidarnie, b) w punkcie II o tyle, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów

łącznie odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 201 887,63 zł za okres od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 24 stycznia 2023 r. (pkt 1), oddalił apelacje obu stron w pozostałym zakresie (pkt 2), zasądził od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 11 550 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając to orzeczenie w całości oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa w całości; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje:

- istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności ustalenia, czy sąd orzekający zawsze związany jest wolą konsumenta, który wnosi o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy i znane mu są konsekwencje wynikające ze stwierdzenia nieważności umowy. W szczególności czy wola konsumenta wiąże sąd i przeważa nad koniecznością rozważenia przez sąd potencjalnych konsekwencji wynikających z nieważności i czy przeważa nad koniecznością zbadania przez sąd możliwości utrzymania umowy w mocy przy zastosowaniu przepisu dyspozytywnego lub poprzez eliminację klauzuli abuzywnej?;
- potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim odnoszą się one do skutków uznania postanowień umownych za abuzywne i możliwości zastąpienia takich postanowień przepisami dyspozytywnymi;
- istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności ustalenia czy brak możliwości oszacowania kwoty, którą strona umowy kredytu będzie świadczyć w przyszłości, stanowi *per se* o niejednoznaczności tego postanowienia umownego, a w konsekwencji, czy postanowienie takie powinno podlegać badaniu pod kątem abuzywności.

Powodowie złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniesli o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o

zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wniesiona przez pozwaną nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania koncentruje się wokół problematyki skutków uznania za abuzywne postanowień umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej dotyczących zasad ustalania tego kursu na potrzeby wykonania umowy.

Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego za abuzywne należy uznać postanowienia przyznające bankowi uprawnienie do jednostronnego ustalania tego kursu (zob. wyroki SN: z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

W niniejszym postępowaniu mamy do czynienia przede wszystkim z nierównomiernym rozłożeniem ryzyka pomiędzy bankiem a konsumentami. Ryzyko instytucji kredytowej (banku) jest bowiem bardzo ograniczone, zaś ryzyko konsumenta jest zasadniczo nieograniczone, natomiast wpływ na stopień tego ryzyka mają nie tylko zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym, ale również zdarzenia o bardziej przewidywalnym charakterze. W ten sposób dochodzi do nierównomierności ryzyka stron (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 1305/22).

W orzecznictwie TSUE przyjmuje się, że celem dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków umowy (wyroki TSUE: z 23 listopada 2023 r., C-321/22, ECLI:EU:C:2023:911, pkt 91; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, ECLI:EU:C:2021:341,

pkt 72 i przywołane tam orzecznictwo). Chodzi przy tym o zastąpienie formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyrok TSUE z 15 marca 2012 r., C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144, pkt 28 i przywołane tam orzecznictwo).

Zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych dotyczących zasad ustalania kursu waluty obcej innym sposobem ustalania tego kursu, np. kursem średnim Narodowego Banku Polskiego, co jest postulowane w wielu skargach kasacyjnych wnoszonych przez banki, w tym w skardze wniesionej w niniejszej sprawie, nie doprowadziłoby do wprowadzenia rzeczywistej równowagi pomiędzy bankiem a konsumentem, ponieważ konsument dalej ponosiłby nieograniczone ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty obcej. W umowie kredytu w dalszym ciągu nie byłoby bowiem postanowienia limitującego ryzyko ekonomiczne po stronie konsumenta. Zmieniłby się bowiem wyłącznie sposób ustalania kursu waluty obcej, co jest niewystarczające do uznania, że pozycja banku i konsumenta stała się równorzędna.

Co do pozostałych kwestii podniesionych przez skarżącą w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania były one już przedmiotem wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego. Istotne znaczenie ma w tym kontekście w szczególności uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, która z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej stosownie do treści art. 87 § 1 zd. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 622), i jako taka wiąże inne składy Sądu Najwyższego.

Zgodnie z przedmiotową uchwałą:

1. w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

2. w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odpowiedzi sformułowane w punktach pierwszym i drugim uchwały determinują ocenę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w szczególności w zakresie, w jakim pozwana powołuje się na wątpliwości i rozbieżności, jakie mają występować w orzecznictwie sądów na tle wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c.

Odnosząc się natomiast do zagadnień prawnych sformułowanych przez pozwaną, Sąd Najwyższy wskazuje, że:

- co do kwestii znaczenia woli konsumenta, który wnosi o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w wyroku z 18 maja 2022 r., II CSKP 1316/22. Zagadnienie to było również przedmiotem wypowiedzi TSUE m.in. w wyroku z 3 października 2019 r., C-260/18 (ECLI:EU:C:2019:819, pkt 56);

- co do kwestii związanej z brakiem możliwości oszacowania kwoty, którą strona umowy kredytu będzie świadczyć w przyszłości, Sąd Najwyższy już wielokrotnie się wypowiadał, wskazując na niedozwolony charakter postanowień, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, pozostawiając mu pole do arbitralnego działania i w konsekwencji prowadząc do niemożności oszacowania kwoty, którą konsument będzie musiał spłacić na rzecz banku (wyroki SN: z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

SSN Kamil Zaradkiewicz

(R.N.)

[a.ł]